

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΓΓΕΛΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ
ΜΑΡΙΑ ΜΠΙΤΣΙΚΑ
ΛΙΛΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΕΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Τι νέοι που φτάσαμεν εδώ...,
Τι νέοι που φτάσαμεν εδώ, στο έρμ
νησί, στο χείλος
του κόσμου, δώθε απ' τ' όνειρο και
κείθε από τη γη!
Όταν απομακρύθηκεν ο τελευταίος
μας φίλος,
ήρθαμε αγάλι σέρνοντας την αιωνία
πληγή.

Κ. Καρυωτάκης

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΙΚΡΗ ΑΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΙΣ Α ΜΕΙΖΟΝ

Κ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Ο Κ. Καρυωτάκης το 1920 είχε αφιερώσει «στον ποιητή Μαλακάση» το ποίημά του «Γυρισμός». Μερικά χρόνια αργότερα, γράφει τη: Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον. Πρόκειται για μια αρκετά σκληρή σάτιρα, στην οποία ο Καρυωτάκης περιγράφει σαρκαστικά τον ποιητή Μαλακάση, "Μικροεκδίκηση" τη χαρακτηρίζει ο λογοτέχνης και κριτικός Βασίλης Ρώτας στη μικρή μελέτη του για τον Καρυωτάκη που δημοσίευσε στο περιοδικό "Ελληνικά Γράμματα". Πώς διαγράφεται η σχέση των δύο ποιητών μέσα από τα δύο αυτά τα ποιήματα; Αν υποθέσουμε ότι ο Κ. Καρυωτάκης δεν στηλιτεύει μόνο τον «κοσμικό κύριο», αλλά και το ποιητικό κατεστημένο της εποχής του, ποια στοιχεία του ποιήματος συνηγορούν σ' αυτήν την υπόθεση;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύμφωνα με την υποσημείωση του Καρυωτάκη, το ποίημα απευθυνόταν «στον κοσμικό κύριο και όχι στον ποιητή Μαλακάση, του οποίου δεν θα μπορούσε κανείς να παραγνωρίσει κανείς τα σημαντικά έργα».

Ποιος ήταν όμως ο Μ. Μαλακάσης; Ερωτικός - λυρικός ποιητής της Νέας Αθηναϊκής σχολής, μόνιμα θέματα στην ποίηση του οποίου υπήρξαν η ομορφιά και ο έρωτας. Τα ποιήματά του τα διαπνέει άλλοτε μελαγχολική και άλλοτε αισιόδοξη διάθεση, ενώ βασικά χαρακτηριστικά τους είναι η στιχουργική επιδεξιότητα και η μουσική αίσθηση. Η ποίησή του γίνεται «φωμαλέα», όταν στρέφεται στο ένδοξο παρελθόν, το οποίο προσπαθεί να αναστήσει με κέντρο αναφοράς την πατρίδα του, το Μεσολόγγι, παρουσιάζοντας χαρακτηριστικές μορφές του ήθους των Ελλήνων κατά την πρώτη περίοδο μετά την επανάσταση του 1821.

Γεγονός είναι ότι ο Καρυωτάκης εκτιμούσε τον Μαλακάση. Υπάρχουν, πράγματι, αρκετά τεκμήρια για αυτό.

Στις **17 Οκτωβρίου 1920** δημοσίευσε στο περιοδικό Νουμάς το ποίημά του "Γυρισμός", που το αφιέρωσε στον Μαλακάση. Το περιεχόμενο του ποιήματος είναι το ακόλουθο:

Γέλιο των θεών, Σαρωνικέ, πάντα μεγάλε, που δρομείς,
του πλοίου μας ευλογία,
όμοια γαλήνη σου βαθιά κι όμοια βαθιά θ' ακούαμε μεις
εδώ την τρικυμία.
Κάτου απ' την πάχνη αναρριγά, με του κορμιού της την ογρή
νωχέλεια, περιστέρα
η Αθήνα, κι ηδονεύεται και σαν νυμφίον ακαρτερεί
τον ήλιον από πέρα.
Είναι, που αιθρίασεν, ο ουρανός χήτη του Πήγασου, Ξανθή
του Παρθενώνα μοίρα,
ποτήρι και Ξανάστροφα το κρεμεί ο Δίας για να χυθεί
τ' ονειροφώς πλημμύρα.
Άσωτο φτάνω εγώ παιδί πάλι σε σας, να λυγιστώ
στην αύρα σα λουλούδι,
χώρα, ουρανέ και θάλασσα της Αττικής, που σας χρωστώ
τα πάντα, το Τραγούδι!

Το 1923 το ποίημα «Τι νέοι που φτάσαμεν εδώ» περιλαμβάνεται σε μία ποιητική ανθολογία νέων ποιητών, με τον γενικό τίτλο «Φιλολογικές σπίθες», που ήταν αφιερωμένη «στον ποιητή Μ. Μαλακάση, από σεβασμό και εκτίμηση».

Το 1925 όμως, μετά από μια διάλεξη του Μαλακάση για τον Μορέας, ο Καρυωτάκης νόμισε πως ο Μαλακάσης προσποιήθηκε πως δεν τον είδε, όταν τον πλησίασε για να τον συγχαρεί. Έχοντας αυτή την εντύπωση και αγανακτισμένος από τη στάση του (πιθανότατα περίμενε κάποια θερμή υποδοχή λόγω των αφιερώσεων που είχαν προηγηθεί) έγραψε το ποίημα. Φαίνεται όμως πως μετάνιωσε και δυο μέρες μετά τη δημοσίευση του ποιήματος, ζήτησε γραπτώς συγγνώμη με επιστολή χρονολογημένη 22 Νοέμβριου 1927, στην οποία χαρακτηρίζει το ποίημα σαν «μια τρέλα στην οποία με παρέσυραν κυρίως οι δυνατότητες της ομοιοκαταληξίας». Το Μάιο του 1928 σε μια συνάντησή τους του ζήτησε συγγνώμη και από κοντά.

Ο Καρυωτάκης μετάνιωσε αργότερα για τη δηκτική αυτή ποιητική "επίθεση" εναντίον του ομοτέχνου του και ζήτησε έγγραφα συγγνώμη (22 Νοεμβρίου 1927).

Σεβαστέ μου Κύριε,

Θα εδιαβάσατε ίσως ένα ποίημά μου αναφερόμενο σε σας και γραμμένο σε ύφος κάπως ασύνηθες.

Είναι μια τρέλα στην οποία με παρέσυραν κυρίως οι δυνατότητες της ομοιοκαταληξίας.

Λυπούμαι ειλικρινώς γιατί παρέβλεψα το σεβασμό που όφειλα στο πρόσωπό σας.

Ελπίζω όμως ότι θα εγελάσατε με την απροσδόκητον αυτή και αβλαβή επίθεση, την οποία πάντως σας παρακαλώ να μου συγχωρήσετε.

Στο ποίημα Μικρή Ασυμφωνία εις Α Μείζον δεν γίνεται καθόλου λόγος για την ποιητική προσφορά του Μαλακάση. Αν εγκώψουμε στην περιγραφή της γελοιογραφικής απεικόνισης του ποιητή, εύκολα ο κομψός, εντυπωσιακός, φιλάρεσκος, εξεζητημένος «κοσμικός» κύριος παραπέμπει στην ποίηση εκείνη που δεν έχει βάθος, που περιορίζεται σε εντυπωσιακά και επιφανειακά θέματα, που δίνει περισσότερη σημασία στο τύπο (μέτρο, ομοιοκαταληξία και όλα τα χαρακτηριστικά της πα-

λειτουργούμε
σε αρμονία με
το περιβάλλον

Στα Φροντιστήρια Πουκαμισάς οι φροντισμένες αίθουσες και η αισθητική των χώρων εξασφαλίζουν καλύτερη διάθεση και ενισχύουν την προσοχή. Η γενικότερη διαρρύθμιση των κτιριακών μας εγκαταστάσεων εκφράζει τη διαφορετική παιδαγωγική μας αντίληψη, στην οποία υπολογίζεται τόσο η ψυχολογία, όσο και η εξυπηρέτηση των πρακτικών αναγκών, που απαιτεί ειδικά μελετημένους χώρους για τη στέγαση φροντιστηρίων.

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ
(1896-1928)

Στο πάνθεον της νεοελληνικής λογοτεχνίας καταγράφεται ως μοναδική φυσιογνωμία. Για δυο λόγους. Πρώτον, γιατί με την απαισιόδοξη, σχεδόν πεισιθανάτια, ηττοπαθή, σαρκαστική και εγωκεντρική ποίησή του ξέφυγε από τις κοινοτοπίες της μεταρομαντικής εποχής του και δεύτερον, γιατί με την αυτοκτονία του επιβεβαίωσε την αντιρωϊκή και ειρωνική στάση ζωής απέναντι στα «ηρωικά» και πομπώδη κοινωνικά, πολιτικά και στρατιωτικά γεγονότα, που συνέβαιναν γύρω του. Το τελευταίο ποίημά του - «Πρέβεζα» - είναι εύγλωττο. Πρόκειται για αποθέωση του θανάτου και χλευασμό της επαρχιακής μιζέριας και αμάθειας... Η Πρέβεζα, το 1928, ήταν ο τελευταίος σταθμός μιας πολύχρονης περιπλάνησης του ποιητή στα λίγα χρόνια της ζωής του. Αφότου γεννήθηκε στην Τρίπολη, ταξίδευε πότε ακολουθώντας τον νομο-μηχανικό πατέρα του στις μεταθέσεις (Χανιά, Αργιστόλι, Λευκάδα, Λάρισα, Καλαμάτα, Αθήνα) πότε ως δημόσιος υπάλληλος (Θεσσαλονίκη, Σύρος, Άρτα, Πάτρα). Επιχείρησε να γίνει εκδότης (σατιρική εφημερίδα «Γάμπα») ή να ασκήσει τη δικηγορία που σπούδασε αλλά συνάντησε εχθρούς, εμπόδια και απομόνωση... Η Μαρία Πολυδούρη συνάδελφός του στη νομαρχία Αττικής αλλά και στην ποίηση ήταν σταθμός στην προσωπική του ζωή. Στην ίδια είχε πει ότι έπασχε από σοβαρό αφροδίσιο νόσημα και οι σύγχρονοι μελετητές του έργου και της ζωής του σε αυτό κυρίως αποδίδουν την αυτοκτονία του. «Ο πόνος του ανθρώπου και των πραγμάτων», «Νηπενθή», «Ελεγείες και Σάτιρες» είναι οι κυριότερες ποιητικές συλλογές του Καρυωτάκη, «Το καύκαλο», «Τρεις μεγάλες χάρες», «Φυγή», «Η κάθαρσις», «Η ζωή του», είναι μερικά από τα πεζά του.

ραδοσιακής στιχουργικής, παρά στην ουσία (ιδέες, στοχασμοί, προβληματισμοί), στο «φαίνεσθαι» παρά στο «είναι».

Εύκολα λοιπόν προκύπτει από αυτά ο ποιητικός χαρακτήρας της αναμέτρησης. Πίσω από το ρήμα «δικάσει» υπονοείται κάποιο «δικαστήριο» με «δικαστές», που αντιπαραθέτει τους δύο ποιητές ως προς την ποιητική αξία τους, ανεξάρτητα από όσα σπεύδει να δηλώσει στην υποσημείωσή του ο Καρυωτάκης. Στο στίχο «μικρόν εμέ και σας μεγάλο», ο ποιητής προβάλλει ειρωνικά το ποιητικό αναστήμα του Μαλακάση, μπροστά στο οποίο εξαφανίζεται η δική του ποιητική αξία. Ο στίχος «ίδια τον ένα και τον άλλο», ως προσδιορισμός στο ρήμα «δικάσει» ολοκληρώνει την ερώτηση, εστιάζοντας στη δυσκολία να βρεθούν τα ίδια κριτήρια, αυτά με τα οποία θα κριθούν οι δύο τόσο διαφορετικοί ποιητές.

Απέναντι σε αυτόν τον ποιητή ο Κ. Καρυωτάκης παραθέτει την ποιητική του, στην οποία κυριαρχεί η απαισιόδοξη διάθεση. Δε λείπει βέβαια και ο αυτοσαρκασμός, καθώς ο ποιητής δεν χαρίζεται ούτε στον εαυτό του αναφερόμενος με καυστικό τρόπο στην απόγνωση του και στη συντριβή του.

Από τη στιγμή που δεχόμαστε πως η αντιπαράθεση δεν αφορά τους ποιητές προσωπικά, ή πως, ακόμα και αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, αυτό αποτελεί μια αφορμή, είναι φανερό πως πρέπει να ανακαλύψουμε τους πραγματικούς όρους της αντιπαράθεσης. Οι πραγματικοί όροι μπορεί να είναι:

- **Δύο διαφορετικές αντιλήψεις για την ποίηση:** η μία είναι εκείνη, που δε συμμορφώνεται με τις καθιερωμένες αξίες και φόρμες, που επιδιώκει τη δημιουργία μορφών που μπορούν να εκφράσουν και συμβατικής ποίησης και του ποιητικού κομφορμισμού, που αναπαράγει τα θέματα της ποιητικής παράδοσης, που ασχολείται με το καθιερωμένο και κολακεύει τα διαμορφωμένα γούστα. Η άλλη είναι εκείνη της αντισυμβατικής ποίησης που θέλει να ταραξει τα λιμνάζοντα όχι να σκεπάσουν τα προβλήματα της εποχής.

- **Δύο διαφορετικές αντιλήψεις για το ρόλο του ποιητή και τη θέση του στην κοινωνία:** η μια θέλει τον ποιητή συμφιλωμένο με την κοινωνία, που εφαρμόζει κάποια επίσημα καλλιτεχνικά ή και κοινωνικά προγράμματα, και που γι' αυτό τιμάται από την πολιτεία και το κοινό. Η άλλη θέλει τον ποιητή ανένταχτο και κριτικά διακείμενο στην κοινωνία. Μια ελεύθερη συνείδηση που δέχεται τα μηνύματα των καιρών, που είναι ευαίσθητη στην απαίτηση για αλλαγή, που δεν επιδιώκει την αναγνώριση ως αυτοσκοπό και δεν γίνεται το αγαπημένο παιδί της πολιτείας και του κοινού. Είναι μια προσωπικότητα που συνήθως χαρακτηρίζεται ως αυτοκαταστροφική, είναι ο λεγόμενος «καταραμένος» ποιητής.

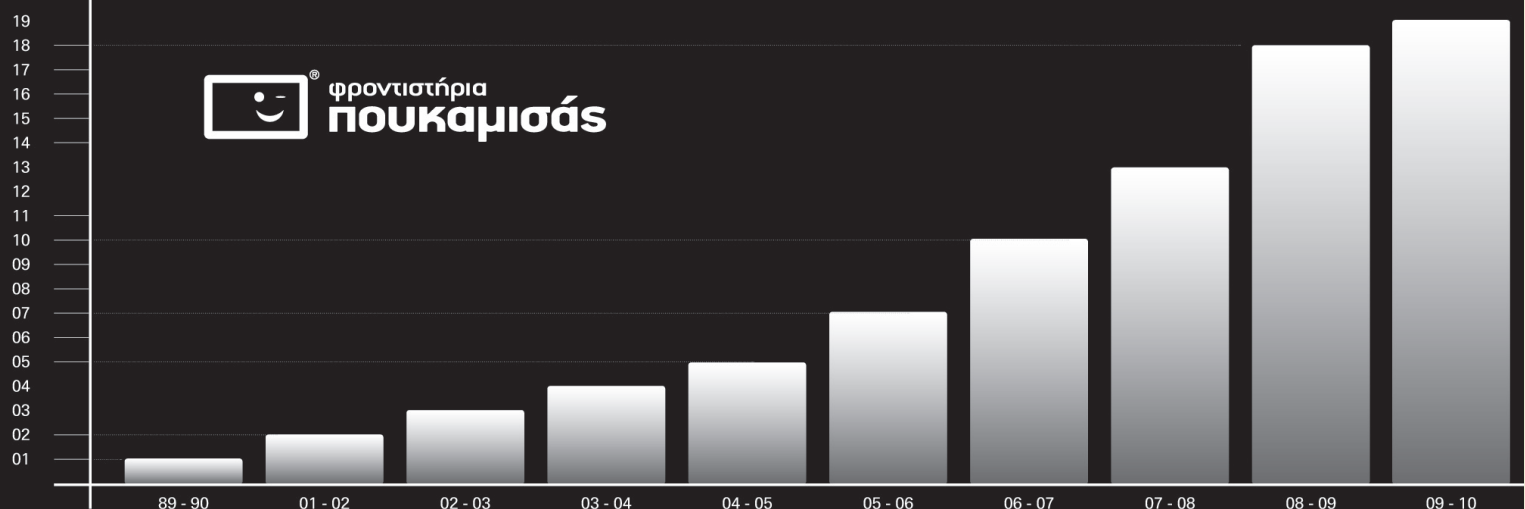
Γενικότερα, η συλλογή «Ελεγεία και Σάτιρες» συνιστά τη **βαθιά τομή** στο σώμα του έργου του Καρυωτάκη και συγχρόνως την κορύφωση της ποιητικής του ωριμότητας. Σημειώνεται μια σαφής αλλαγή στάσης που εκδηλώνεται με το πέρασμα από την υπακοή στις επιταγές της παράδοσης στη σταδιακή διαφοροποίηση από αυτή, στην υπονόμηση και τέλος στην υπόγεια σύγκρουση και ρήξη μαζί της.

Ως καταλύτης αυτής της δραστηκής μεταβολής λειτούργησε η **Μικρασιατική καταστροφή** (1922) με τις πολλαπλές επιπτώσεις που είχε στο μεταπολεμικό ψυχισμό. Άξονας πλέον της ποίησης του Καρυωτάκη αναδεικνύεται η κοινωνική του συνείδηση, η οποία τροφοδοτεί τόσο την ποίησή του, όσο και το γενικότερο προβληματισμό του. Συγκεκριμένα, στο χώρο της ποιητικής του ο Καρυωτάκης προβληματίζεται για την κοινωνική λειτουργία της ποίησης και τη σχέση του ποιητή με το κοινωνικό περιβάλλον.

Ο Καρυωτάκης δεν παρηγορείται με ελπιδοφόρες ψευδαισθήσεις ή με την εύκολη διέξοδο της ονειροπόλησης και της φυγής προς το ιδεατό και ουτοπικό. Βιώνει επώδυνα την απουσία του ιδανικού και υψηλού, γιατί γνωρίζει ότι δεν υπάρχει καμιά ελπίδα και καμιά διέξοδος. Ωστόσο, **δεν** ρέπει προς την παραίτηση και την ηττοπάθεια. Αντίθετα εξωθεί την ελεγεία (= θρήνο) στα όριά της, ώστε να αναδειχθεί η άλλη όψη της: η **σάτιρα**. Ο (αυτό)σαρκασμός και η ειρωνεία είναι τα βασικά μέσα που πλαισιώνουν τον θρήνο, εξ' ου και ο τίτλος «Ελεγεία και σάτιρες». Ο καρυωτακικός κλαυσιγελος περιέχει συγχρόνως τη ζοφερή θλίψη και την πικρή ειρωνεία. Είναι το τρομερό γέλιο του απελπισμένου που δεν του έχει μείνει τίποτα να χάσει.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η υποσημείωση που συνοδεύει το ποίημα στην έκδοσή του, σύμφωνα με την οποία ο Καρυωτάκης δεν απευθύνεται στον ποιητή Μαλακάση, του οποίου το ποιητικό έργο είναι ανεκτίμητης αξίας, αλλά στον κοσμικό κύριο Μαλακάση, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Η διαρκής αύξηση του αριθμού των φροντιστηρίων μας καταδεικνύει την εντυπωσιακή πορεία του Ομίλου από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα.

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ